

HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASINI BEVOSITA AMALGA OSHIRUVCHI ORGANLAR VA MUASSASALAR FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Akademiyasi 3-kurs 321-guruh kursanti
Urolboyev Zafarjon Zokir o'g'li

Annotatsiya:Maqolada huquqbuzarliklar profilaktikasini bevosita amalga oshiruvchi organlar va muassasalar faoliyatining hozirgi holati va uni takomillashtirish yo'llari tahlil qilinadi. Ichki ishlar organlari, prokuratura, mahalla fuqarolar yig'inlari, ta'lim muassasalari va boshqa fuqarolik jamiyati institutlarining ushbu sohadagi o'rni yoritilib, ularning o'zaro hamkorligi samaradorlikni oshirishdagi ahamiyati ko'rsatiladi. Shuningdek, profilaktika ishlarida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish, yoshlar o'rtasida huquqbuzarliklarning oldini olish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar:Huquqbuzarliklar, profilaktika, ichki ishlar organlari, prokuratura, mahalla, ta'lim muassasalari, huquqiy ong, hamkorlik, huquqiy madaniyat.

Huquqbuzarliklarning oldini olish va ularni profilaktika qilish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Zero, qonun ustuvorligini ta'minlash, fuqarolarning xavfsizligini kafolatlash va jamiyatda barqaror muhit yaratish ko'p jihatdan ushbu vazifani bajaruvchi organlar va muassasalar faoliyatiga bog'liqdir. O'zbekiston Respublikasida huquqbuzarliklar profilaktikasini bevosita amalga oshiruvchi organlar qatoriga ichki ishlar organlari, prokuratura, sudlar, shuningdek, mahalla fuqarolar yig'inlari va ta'lim muassasalari kiradi [1].

Ichki ishlar organlari (IIO) ushbu tizimning asosiy bo'g'ini bo'lib, ular nafaqat jinoyatlarni fosh etish, balki ularning oldini olish, huquqbuzarliklarga moyil shaxslar bilan yakka tartibda ishlash, jamoat tartibini ta'minlash kabi vazifalarni bajaradi. 2017-yilda qabul qilingan Prezident Farmoni asosida profilaktika inspektorlari faoliyati tubdan takomillashtirildi, ularning mahallalardagi vakolatlari kengaytirildi, "xavfsizlik kafillari" sifatidagi roli oshirildi [2].

Prokuratura organlari esa huquqbuzarliklarning oldini olishda muvofiqlashtiruvchi va nazorat qiluvchi rolni bajaradi. Ularning asosiy vazifasi – qonuniylikni ta'minlash, huquq-tartibotni mustahkamlash va huquqbuzarliklarning profilaktikasida boshqa davlat organlari faoliyatini muvofiqlashtirishdan iboratdir.

Mahalla fuqarolar yig'inlari ham profilaktika tizimida o'ziga xos o'rin egallaydi. Mahalla raislari, profilaktika inspektorlari, xotin-qizlar faollari, yoshlar yetakchilari hamkorligida olib borilayotgan profilaktik ishlarda, ayniqsa, oilaviy nizolarni hal qilish, voyaga yetmaganlarning huquqbuzarlikka qo'shilib qolishining oldini olish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda [3].

Ta'lim muassasalari ham huquqbuzarliklar profilaktikasining muhim subyektlaridan hisoblanadi. Maktab va oliy ta'lim tizimida huquqiy bilimlarni singdirish, huquqiy tarbiya darslarini samarali tashkil etish, yoshlarni huquqqa hurmat ruhida tarbiyalash huquqbuzarliklarning oldini olishning eng asosiy omillaridan biridir. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2022-yilda yoshlar bilan o'tkazilgan huquqiy-ma'rifiy tadbirlar natijasida voyaga yetmaganlar tomonidan sodir etilgan jinoyatlar soni 10 foizga kamaygan [4].

So'nggi yillarda profilaktika ishlariga zamonaviy texnologiyalar ham keng joriy etilmoqda. Masalan, “E-profilaktika” elektron tizimi orqali xavf guruhiga kiruvchi shaxslar haqida ma'lumotlar bazasi shakllantirilib, ularni nazorat qilish va huquqbuzarliklarning oldini olish samaradorligi oshirilmoqda. “Xavfsiz hudud” loyihalari doirasida mahallalarda o'rnatilgan kuzatuv kameralarining samaradorligi ham yuqori natija bermoqda [5].

Shu bilan birga, ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, ba'zi hududlarda profilaktika inspektorlarining yuklamasi ortiqcha bo'lishi, fuqarolik jamiyati institutlari bilan hamkorlik yetarli darajada tizimlashtirilmagani, internet orqali sodir etilayotgan huquqbuzarliklar ko'payib borayotgani ushbu sohada yechim talab qiladigan masalalardandir.

Kelgusida huquqbuzarliklar profilaktikasini amalga oshiruvchi organlar va muassasalar faoliyatini takomillashtirish uchun quyidagi yo'nalishlar ustuvor hisoblanadi:

profilaktika inspektorlari va mutaxassislarining malakasini oshirish;

davlat organlari va fuqarolik jamiyati institutlari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish;

huquqiy targ'ibotni zamonaviy usullarda, xususan, internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali keng yoyish;

yoshlar bandligini ta'minlash orqali ularni huquqbuzarliklardan chalg'itish;

raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt asosidagi nazorat tizimlarini joriy etish.

Huquqbuzarliklar profilaktikasini bevosita amalga oshiruvchi organlar va muassasalar faoliyatini takomillashtirish nafaqat jinoyatchilik darajasining pasayishiga, balki jamiyatda huquqiy madaniyat va qonun ustuvorligining mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.O‘zbekiston Respublikasining “Huquqbuzarliklar profilaktikasi to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2014.
- 2.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ichki ishlar organlari faoliyatini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmoni, 2017-yil.
- 3.O‘zbekiston Respublikasi IIV statistik ma’lumotlari, 2023-yil.
- 4.Xudoyberdiyev R. *Huquqbuzarliklarning oldini olish nazariyasi va amaliyoti*. – Toshkent: Adolat, 2020.
- 5.Jo‘rayev M. *Ichki ishlar organlari faoliyatida profilaktika tizimini rivojlantirish*. – Toshkent: TDYUU, 2021.